

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 378 (043.2)

IRINA GÎNCU

**ORIENTĂRILE VALORICE ÎN FORMAREA
PROFESIONALĂ**

SPECIALITATEA 533.01 – PEDAGOGIE UNIVERSITARĂ

Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie

Conducător științific:

Otilia Dandara, doctor
habilitat în pedagogie,
profesor universitar

CHIȘINĂU, 2015

Conducător științific:

DANDARA Otilia, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. CUZNEȚOV L., doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar
2. CARA A., doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. GUȚU V. – doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar - **președinte**
2. ȘEVCIUC M. – doctor în pedagogie, conferențiar universitar - **secretar științific**
3. GORAȘ - POSTICĂ V. - doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar
4. COJOCARU - BOROZAN M. - doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar
5. PANICO V. - doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la 25.08.2015 ora 14.30, sala 28/bl.I, în ședința Consiliului Științific Specializat D 30 533.01 - 05, din cadrul Universității de Stat din Moldova, str. M.Kogălniceanu 65, or. Chișinău, MD-2009.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expedit la 21.07.2015

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat

ȘEVCIUC Maia, doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Conducător științific,

DANDARA Otilia, doctor habilitat, profesor universitar

Autor,

Gîncu Irina

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Amploarea schimbărilor ce au loc în societatea contemporană necesită noi configurații în profilul valoric al persoanei, în scopul implicării ei active în viața socio-profesională și obținerea performanțelor. Schimbările politice, economice, culturale sporesc responsabilitatea personalității în devenire, care este în proces de dezvoltare, alegere și formare. Realitatea actuală scoate în evidență tot mai des exemple care ilustrează insuficiența unei baze valorice a subiectului atât în viața socială, cât și în activitatea profesională. Pentru unii dintre tineri, pseudovalorile și nonvalorile au devenit repere care le ghidează existența, aceștia apelând tot mai puțin la comunicare, înțelegere, negociere în soluționarea conflictelor. Între persoană și mediul social se instituie un raport de influență reciprocă, fiind plasat într-un timp și spațiu concret, omul ar trebui să devină nu doar „consumator”, dar și creator al unor valori.

Contextul postmodern accentuează prioritatea activității profesionale a persoanei. Conform concepției actuale, formarea profesională pune accent pe competențe și performanțe, formează personalitatea studentului prin modele culturale de gândire și de relaționare, educația în acest sens fiind „preocupată de problemele valorii, de concilierea pluralității de valori” [Apud 38, p.105].

Actualizează realizarea acestei investigații și existența unor probleme la nivelul sistemului de învățământ în formarea profesională. Constatăm lipsa percepției clare la nivel conceptual a aspectului axiologic în contextul formării profesionale ca act de valorizare a personalității.

Cercetarea este impulsionată și de reformele procesului Bologna, care stipulează că instituțiile de învățământ superior influențează dezvoltarea societății, fiind responsabile de rolul lor esențial în definirea și transmiterea valorilor pe care se bazează societățile noastre. Noua concepție a învățământului superior accentuează rolul universităților în formarea cetățenilor, deținători de competențe, capabili de auto-dezvoltare, cu un profil valoric bazat pe valorile general-umane, orientat spre dezvoltarea comunitară.

Prin urmare, problema orientării valorice în dezvoltarea personalității, inclusiv a formării competențelor profesionale și transversale, este actuală și importantă, fapt ce explică preocuparea noastră pentru acest subiect.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. În literatura de specialitate identificăm delimitări conceptuale, studii axate pe determinarea structurilor, dimensiunilor, modelelor de ierarhizare a valorilor. Aspectul axiologic al educației este reflectat de: C.Cucoș, Gh.Bunescu, S.Cristea, B.Șerbănescu, G.Văideanu, L.Antonesei, VI.Pâslaru, N.Silistraru, V.Mândăcanu, M.Călin, L.Cuznețov.

Dezvoltarea personalității prin acțiuni educative centrate pe promovarea valorilor este reflectată în lucrările lui G.Allport, E.Dupreel, L.Kohlberg, M.Golu, L.Antonesei, A.Gavreliuc, G.Mathews, I.Neacșu, V.Pavelcu, L.Cuznețov, N.Silistraru, VI.Pâslaru, M.Călin, S.Cristea, C.Cucoș, E.Stănculescu, A.Muntean etc.

Integrarea socială ca rezultat direct al exercitării acțiunilor educative prin interiorizarea tezaurului valoric al societății este elucidată de: E.Durkheim, J.Piaget, T.Parsons, P.Bourdieu, Ș.Buzărnescu, P.Iluț, iar unele aspecte ale acțiunii educative în contextul educației morale apar la L.Kohlberg, J.Piaget, C.Enăchescu.

Fenomenul formării profesionale și a competențelor promovate de învățământul superior a devenit obiectul multiplelor cercetări, iar diversitatea abordărilor teoretice este fundamentată de diferiți savanți. Formarea profesională ca fenomen pedagogic s-a bucurat de atenția a mai mulți autori: A.Neculau, D.Potolea, M.Jigău, E.Păun, O.Dandara, T.Callo.

Conceptul *competență profesională* este reflectat în lucrările autorilor: N.Chomsky, J.Raven, R.W.White, Ph.Perrenoud, Guy Le Boterf, D.Potolea, S.Toma, F.Voiculescu, L.Sclifos, M.Dulamă, V.N.Kunițina ș.a.

În Republica Moldova, diverse aspecte ale teoriei și practicii formării profesionale au fost abordate de către: T.Callo, V.Cojocaru, O.Dandara, V.Guțu, A.Cara, V.Goraș-Postică, M.Hadîrcă, V.Andrițchi, V.Patrașcu, A.Paniș, I.Cerghit etc.

Lucrările menționate denotă necesitatea preocupării pentru aspectul axiologic al formării profesionale, încadrarea orientărilor valorice în demersul educațional, ce are ca finalitate formarea sistemului de competențe a specialistului în devenire. Afi documentele de politică educațională internaționale, Procesul Bologna, rapoartele UNESCO, cît și documentele naționale de politică educațională (*Concepția Educației în Republica Moldova, Legea Învățămîntului, Codul Educației, Programul de dezvoltare Strategică a Ministerului Educației, Strategia „Educația-2020”*) solicită orientarea axiologică a educației și transpunerea practică, explicită a demersului axiologic pentru valorizarea personalității celui educat.

Afi cercetările în domeniu, cît și practica educațională, confirmă faptul că în procesul formării profesionale lipsește un referențial valoric profesional, în baza căruia să se proiecteze și să se realizeze activitatea de formare - dezvoltare integrală a personalității; este evidentă lipsa unui sistem coerent de valori socio-profesionale necesare specialistului, care să fie promovate pe o axă descendentă la nivelul tuturor componentelor sistemului educațional de formare profesională și nu a fost elaborată o metodologie de proiectare și realizare a dimensiunii valorice în context curricular.

În baza premiselor și contradicțiilor menționate, formulăm **problema cercetării**: *necesitatea formării orientărilor valorice a specialistului în devenire.*

Scopul investigației: Fundamentarea teoretică și praxiologică a Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională.

Am pornit de **la presupuziția generală** că vom reuși să asigurăm formarea orientărilor valorice, dacă vom conceptualiza procesul educațional în baza unui referențial valoric profesional, determinat de cerințele integrării socio-profesionale.

Obiectivele generale ale cercetării vizează:

1. Analiza abordărilor teoretico-conceptuale ale valorilor și ale orientărilor valorice din diverse perspective;
2. Definirea conceptelor: referențial valoric profesional, orientare valorică, competență profesională;
3. Elaborarea Taxonomiei orientărilor valorice;
4. Analiza dimensiunii valorice în context praxiologic de formare a competențelor profesionale;
5. Elaborarea Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională;
6. Validarea experimentală a Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în elaborarea și validarea *Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională* a specialiștilor în devenire. În procesul de cercetare a problemei, viziunea abordată a fost una extensivă, pornindu-se de la un context investigațional al fundamentării epistemologice transdisciplinare a valorilor, cu

clarificări conceptuale ale termenilor *valoare*, *orientare valorică*, *competență profesională*.. Plasînd aspectul axiologic al formării profesionale în contextul unei descrieri analitice generale evolutive, au fost inventariate, descrise și reconceptualizate orientările valorice din perspectiva formării profesionale, fapt care a permis elaborarea *Referențialului valoric profesional*, a *Taxonomiei orientărilor valorice*, a *Registrului valorilor profesionale* și crearea *Matricei de interiorizare a valorilor*.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu rezidă în fundamentarea teoretică și validarea experimentală a Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională (MPOVFP), contribuind astfel la consolidarea reperului axiologic al concepției formării profesionale și demonstrarea modalității de realizare a demersului educațional prin valorificarea dimensiunii axiologice/valorice.

Semnificația teoretică a cercetării constă în fundamentarea psihopedagogică a orientării valorice în formarea profesională a specialiștilor în devenire din instituțiile de învățămînt superior, susținută de:

- definirea conceptelor *orientare valorică*, *referențial valoric profesional*;
- abordarea valorii și orientării valorice ca dimensiuni ale procesului educațional din perspectiva filosofică, sociologică, psihologică și pedagogică;
- stabilirea fundamentelor teoretice ale dimensiunii axiologice în formarea profesională, reflectate în referențialul valoric profesional;
- fundamentarea teoretică a *Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională*.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în implementarea modelului procedural de interiorizare a valorilor profesionale, corelat cu concepția curriculară a formării profesionale. Conturarea, în baza modelului elaborat, a traseului educațional de formare a competențelor profesionale pune accent pe dimensiunea valorică a comportamentului profesional: demonstrarea importanței și posibilității conexiunii funcționale dintre referențialul valoric profesional stabilit de piața muncii și procedura de formare a orientărilor valorice, prin interiorizarea valorilor profesionale, realizată în context educațional.

Pentru realizarea cercetării în contextul reperelor epistemologice sus menționate au fost aplicate următoarele **metode**:

- *teoretice* – analiza fenomenelor pedagogice și documentelor normativ-reglatorii, sinteza, deducerea, corelarea, generalizarea, sistematizarea, compararea și modelarea teoretică a schemelor;
- *empirice* – experimentul pedagogic cu realizarea etapelor specifice: *constatare, formare și control*, colectarea de date prin aplicarea chestionarelor (*Chestionarul de identificare a profilului valoric, adaptat după M.Rokeach, Chestionarul de determinare a valorilor profesionale, Chestionarul de selectare a valorilor profesionale*), evaluarea și autoevaluarea performanțelor;
- *interpretative* – metoda observației sistematice, analiza cantitativă și calitativă a datelor, interpretarea datelor cantitative prin realizarea diagramelor și tabelor.

Implementarea rezultatelor științifice. Valorificarea practică a demersului formativ s-a realizat în cadrul Universității de Stat din Moldova. Experimentul de constatare a fost aplicat paralel la trei facultăți: Limbi Străine, Facultatea de Drept și Științe Economice, anul1, 2012. Programul experimental a fost aplicat pe un eșantion de 28 de subiecți, studenți

ai Facultății de Limbi și Literaturi Străine, aceștia fiind supuși stagiului formativ longitudinal timp de doi ani de studii 2012-2013, 2013-2014. Obiectivul de bază urmărit în activitatea experimentală a fost aplicarea și validarea Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională la studenții Facultății de Limbi și Literaturi Străine.

Aprobarea și validarea rezultatelor științifice este asigurată de investigațiile teoretice și experențiale, de analiza comparativă a valorilor experimentale. Rezultatele cercetării au fost valorificate în cadrul a opt conferințe naționale și internaționale: Conferința Internațională a Profesorilor de Limbă Engleză APLE, USM, 2012; Conferința Internațională a Profesorilor de Limbă Engleză APLE, USM, 2013; Conferința Internațională *Optimizarea învățământului în contextul societății bazate pe cunoaștere*, 2-3 noiembrie, 2012, Institutul de Științe ale Educației; Conferința Științifică Internațională cu genericul *Educația pentru dezvoltare durabilă: inovație, competitivitate, eficiență*, Institutul de Științe ale Educației, 18 – 19 octombrie, 2013, Institutul de Științe ale Educației; Conferința națională *Modernizarea procesului de formare a cadrelor didactice*, 30.10.2013, Catedra Științe ale Educației, USM; Conferința Științifică Internațională cu genericul *Învățământul postmodern: eficiență și funcționalitate*; noiembrie, USM, 2013; Conferința Internațională „Probleme de Didactică și Gramatică a Limbilor Moderne, In Memoriam E.Pavel”, aprilie 2013, USM; Conferința internațională jubiliară a Facultății de L.Străine consacrată celei de-a 50 aniversare, martie 2014, USM.

Publicații la tema tezei. Rezultatele cercetării sînt reflectate în 12 publicații științifice și prin participarea la 8 foruri științifice naționale și internaționale.

Cuvinte-cheie: referențial valoric profesional, orientare valorică, formare profesională, competență profesională, model pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională, concepția formării profesionale, valori profesionale.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** sînt prezentate premisele teoretice și cele practice care fundamentează actualitatea și importanța problemei abordate. Sînt formulate scopul, ipoteza și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute în cercetare. Din perspectiva scopului este consemnată ipoteza și metodologia cercetării. Este argumentată importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării și modul în care s-a făcut aprobarea rezultatelor cercetării.

Capitolul 1. Premise epistemologice și conceptuale ale formării profesionale în baza valorilor elucidează prezentările conceptuale ale termenilor *valoare* și *orientare valorică*, evoluția paradigmei axiologice a educației și analizează noua concepție a învățământului superior și problema valorilor în acest context.

Conceptul *valoare* este analizat din mai multe perspective filosofice (*empirismul logic* - R.Carnap, B.Russel; *voluntarism* - P.Andrei, L.Lavelle; *relativism* - V.C.Morris, E.Lovinescu; *utilitarism/pragmatism* - F.Nietzsche, J.Dewey; *Școala de la Baden* - W.Windelband, H.Rickert etc.). Reflecția filosofică ne-a susținut în clarificarea multiplelor sensuri și accepțiuni date valorilor, precum și conceptelor care semnifică negarea valorii: *nonvaloare*, *antivaloare*, *valoare negativă*, *pseudovaloare* și întemeierea rațională a discernământului valoric, adică *judecata de valoare*.

Multiplicitatea valorilor încorporate de către un individ se structurează la un moment dat într-un ansamblu unitar, în care valorile se dispun conform unor relații de ierarhie, polaritate sau suprație. Totalitatea acestor valori constituie un *sistem de valori*, cu o configurație și funcționalitate distinctă și cu anumite trăsături: autonomie, stabilitate, obiectivitate.

În baza analizei literaturii axiologice moderne și postmoderne, care descrie și analizează diverse tipologii ale orientărilor valorice, propunem următoarea definiție: **orientarea valorică reprezintă alegerea unei persoane privind diversitatea de valori, care fiind selectate, se grupează într-un sistem de valori organizate și influențează persoana la nivel atitudinal și comportamental.** Deci, orientările valorice sînt valori încorporate, dar care sînt specifice în felul lor prin referirea la anumite pattern-uri [40; 44].

În opinia noastră, funcționalitatea sistemului axiologic presupune *continuitatea tipurilor de valori și discontinuitatea conținuturilor* lor. Fiecare epocă dispune de un anumit potențial uman, care facilitează o anumită dezvoltare culturală, dar care nu este lineară sau automată.

Realitatea axiologică și socio-culturală implică de asemenea studiul problematicii complexe a dimensiunilor, proprietăților și caracteristicilor principale ale *valorii*. Faptul că valorile *nu pot fi direct observate*, reprezintă caracteristica cea mai semnificativă a valorilor, dar și principalul obstacol în studiul acestora. Susținem că caracterul incomensurabil al valorilor presupune doar *o cunoaștere preponderent calitativă*, de recunoaștere a tipului de valoare care se raportează la o anumită realitate. Alte caracteristici importante sînt: relativă stabilitate; exteriorizarea prin comportamente, atitudini, opinii; valorile reprezintă concepții despre dezirabil și se raportează la scalele ierarhice de preferințe; determinarea socială.

Cu referire la clasificarea valorilor, menționăm că elaborarea taxonomiilor valorice este benefică doar dacă are o relevanță epistemică pronunțată și este utilă pentru studiul domeniului valorii.

Prin urmare, *valorile și orientările valorice* sînt o factură spirituală complicată, îndeplinesc un anumit rol și funcții în structura personalității. Acest fenomen poate fi caracterizat atît prin prisma filosofică și sociologică, cît și psihopedagogică, apariția conceptului fiind determinată de intersecția acestor științe.

Dimensiunea educațională a preocupărilor despre valoare se reflectă în proiectarea spre un scop și un ideal, care pornesc de la un sistem de valori autentice. Incursiunea în istoria paradigmei axiologice a educației (*Platon, Aristotel, Socrate, creștinismul, umanismului renascentist, I.A.Comenius, J.J.Rousseau, I.Pestalozzi, I.F.Herbert, J.Locke, I.Kant, J.Dewey*) ne-a permis descrierea și interpretarea perspectivelor de înțelegere și de promovare a valorilor în diverse sisteme de învățămînt, reflectate în multiple concepții despre educație din diferite epoci.

În baza acestei cercetări, am constatat că valorile fundamentale umane sînt ancorate pe principii provenite fie din teologie ca la I.A.Comenius, fie din natură ca la J.J.Rousseau, fie din etică și psihologie precum la I.Pestalozzi și J.F.Herbert, fie din sociologie, filosofie, psihologie ca la J.Dewey. Cu toate acestea, majoritatea marilor pedagogi pun în evidență principiile conformității educației cu natura copilului și cultura. Educația orientată spre valori este condiția quasiunanimă a societății bazate pe cunoaștere, care este în continuă schimbare.

Semnarea Declarației de la Bologna a inițiat procesul de constituire a Ariei Europene a Învățămîntului Superior și a reafirmat *independența și autonomia* universităților, care vor asigura adaptarea continuă a învățămîntului superior la nevoile în schimbare, la cerințele societății și la progresele științifice.

Menționăm că procesul Bologna, ca și concepție nouă a învățămîntului superior, presupune și o regîndire a educației la nivel universitar din perspectiva filosofiei umaniste, prin recentrarea învățămîntului superior pe student și pe ceea ce se învătă, accentul pe învățarea pe tot parcursul vieții și încurajarea cooperării interinstituționale și internaționale. Mai mult, Procesul Bologna promovează clar ideea, că preocuparea pentru dezvoltarea

morală a studenților nu ține doar de nivelul sistemelor de învățământ, ci și de nivelul domeniilor profesionale specifice, care trebuie să dezvolte într-un mod explicit comportamente aferente valorilor umaniste, corelate cu domeniul de activitate profesională. Precizăm, că Procesul Bologna nu stabilește un punct fix de plecare și nici standarde absolute de îndeplinit, dar promovează persistent o politică educațională, care fortifică rolul și importanța valorilor pentru educație, importanța educației pentru dezvoltarea comunității.

Însă, în timp ce pregătirea profesională este clar definită prin competențele descrise în Cadrul European al Calificărilor, dimensiunea valorică nu este pe larg abordată în documentele oficiale, dar se subînțelege în baza principiilor și finalităților tratate. Pentru țara noastră, procesul Bologna poate fi considerată reforma cu cel mai accentuat caracter participativ și cooperativ, datorită implicării deliberate a tuturor instituțiilor de învățământ superior, a angajatorilor și a comunității naționale.

Studiind literatura de specialitate autohtonă în care atestăm o abordare sistemică a educației din perspectiva valorilor, VI.Pâslaru, L.Cuznețov, VI.Guțu, N.Silistraru, V.Mândăcanu, T.Callo, noul Cod al Educației și Strategia Națională “ Educația – 2020”, constatăm accentul pe educația în spiritul valorilor general-umane, pe crearea și transmiterea de valori noi pentru dezvoltarea economică, socială și culturală.

Cadrul Național al Calificărilor, ca instrument unic, stabilește structura calificărilor și asigură recunoașterea națională, precum și compatibilitatea și comparabilitatea internațională a calificărilor dobândite în cadrul sistemului de învățământ superior. Natura diferită a competențelor, care definesc o calificare obținută la absolvirea studiilor universitare, determină un demers deosebit de complex în definirea și diferențierea calificărilor. În același timp, analiza CNC pentru diferite domenii ne-a demonstrat abordarea metodologică diferită a conținutului și structurii, iar lacunele pe care le-am depistat, țin de: incoerențele în definirea conceptelor *competențe profesionale generale/specifice* și relația CNC – curriculum; substratul valoric sărac al competențelor descrise; lipsa corelației explicite dintre competențele profesionale și valorile profesionale; ponderea componentei cognitive și/sau acționale a competenței, în defavoarea componentei atitudinale. Acest fapt ne dovedește, că predarea se axează preponderent pe obiectivele nivelelor de *cunoaștere și aplicare* și mai puțin pe achizițiile valorice.

În concluzie, marginalizarea dimensiunii valorice a formării profesionale este o problemă majoră în învățământul superior. Actul de valorizare a personalității viitorului este în mare măsură unul implicit, problema fiind nu doar a procesului de formare profesională, ci și a întreg sistemului. Parcursul procesului de interiorizare a valorilor trebuie să fie operaționalizat pe linie descendentă, dinspre delimitarea valorilor necesare domeniului de formare profesională, spre competențele profesionale susținute valoric și descrise în CNC, transpuse curricular și operaționalizate la nivel de proces.

Capitolul 2 - Dimensiuni teoretice și experiențiale ale formării profesionale în baza sistemului de valori reflectă premisele teoretice ale orientării valorice ca dimensiune a procesului educațional. *Demersul teoretic filosofic* investighează valoarea, geneza și evoluția acesteia din perspectiva meditației filosofice ale diverselor epoci și gânditori. Problema valorilor a apărut din necesitatea de a oferi răspunsuri la întrebările pe care omul le pune în legătură cu existența și formele ei, relațiile cu universul și valorile acestuia. Orice teorie a valorilor este atît o explicație privind esența și rostul valorilor, cît și o interpretare și o promovare a lor.

Filosofia care absolutizează rolul individului, condiția și devenirea lui în lumea reală (teoriile social-relaționiste ale valorii - P.Andrei, M.Florian,T.Vianu; filosofia lui

F.Nietzsche; teoriile utilitariste - J.Dewey, W.James, J.Bentham; teoriile existențialiste - J.P.Sartre, D.D.Roșca, S.Kierkegaard) pune accentul pe relația dintre subiect și obiect, din care apare valoarea. Omul este considerat creator al valorilor prin creație și cultură, iar ființa valorizatoare poate crea valori, doar dacă este integrată în societate prin educație, ca și act de descoperire a personalității.

Filosofia care absolutizează sensul general uman sau extrauman al judecății de apreciere (teoriile obiectiviste ale valorii - Școala de la Baden; teoriile fenomenologice - E.Husserl, M.Scheller, N.Hartmann; valoarea în viziunea lui L.Lavelle; teoriile metafizice în evoluția valorii - H.Münsterberg, Ed.von Hartmann, W.Ostwald, L.Bлага) consideră valorile ca fiind esențe alogice, iraționale, obiective, independente atât de lumea reală, cât și de subiectivitatea umană. Sursa valorilor este considerat spiritul, voința, imperativul energetic, iar individul este considerat eul microcosmic, care se află în procesul de a deveni tot mai asemănător cu eul absolut.

Teoriile valorii care au ca reper paradigma raționalistă și paradigma empiristă a cunoașterii (filosofia raționaliștilor E.Husserl, A.J.Ayer și ale empiriștilor R.Carnap, B.Russel, V.C.Morris) percep valoarea drept sursă de cunoaștere rațională sau empirică. I.Kant a realizat o conciliere între cele două extreme, mizând pe ideea că intelectul nu poate intui nimic, iar simțurile nu pot gândi nimic. Prin *apriorism*, I.Kant a demonstrat că omul este o ființă biologică cu tentații și limite ale voinței, dar este în același timp o ființă rațională. Această ființă poate învinge biologicul prin descoperirea universalității și necesității datoriei, iar educația trebuie să fie rațională, pentru ca natura omenească să se poată dezvolta.

Dimensiunea sociologică a valorii analizează valoarea în raport cu mediul social, socializarea și rolul valorilor și orientărilor valorice în viziunile sociologice contemporane. Analiza valorilor și orientărilor valorice în contextul schimbărilor sociale actuale, a permis reliefașarea importanței acestora pentru comportamentul uman social și pentru progresul social. Acestea depind, în mare parte, de *socializare*, un demers perceput ca și transmitere de norme, reguli și valori de la o generație la alta. Mișcarea valorilor dinspre societate spre individ și vice versa, contribuie la umanizarea omului, prin care acesta devine o ființă socială, morală.

Am constatat că, atât orientările valorice, cât și educația sînt determinate de condițiile sociale. În încercarea sociologilor de a explica, descrie și a prezice comportamentul uman prin intermediul valorilor, identificăm *demersul prospectiv* al acestora. Educația se realizează la nivelul întregului sistem social și constă în formarea-dezvoltarea personalității în scopul integrării sociale permanente. În felul acesta, aspectul prospectiv, este consecința firească a ritmului accelerat de evoluție și transformare a societății. Pe de altă parte, raportarea permanentă la acest aspect, ajută la anticiparea, depășirea situațiilor conflictuale și proiectarea unor acțiuni mai superioare, de progres în comparație cu cele existente.

Dimensiunea psihologică a valorilor percepe valorile drept realități psihologice, care ghidează comportamentul persoanei și care contribuie la dezvoltarea psihicului uman. Valorile sînt percepute drept niște principii, în funcție de care personalitatea își alege și evaluează comportamentele, evenimentele și stările [42]. Personalitatea este considerată un *sistem dinamic deschis*, existența și dezvoltarea căreia se constituie din relaționarea permanentă cu lumea externă și mediul socio-cultural. Aceste considerente permit o înțelegere profundă a conținutului axiologic al personalității și al evoluției moralității, care depind de dezvoltarea caracterului, numit profilul psihomoral al omului [37]; convingerile despre lumea externă și sistemul atitudini-valori.

Percepute drept *realități psihologice naturale* sau *realități sociale externe*, valorile constituie componenta principală a conținutului axiologic al personalității, iar interiorizarea valorilor este un proces progresiv, dependent de dezvoltarea psihicului uman. Astfel, dezvoltarea moralității este însoțită de dezvoltarea cognitivă, ea parcurge anumite etape și influențează comportamentul uman prin concepția despre sine, motivație, convingeri, atitudini etc.

Abordarea pedagogică fundamentează rolul valorilor pentru educație și accentuează importanța orientării axiologice a procesului educativ. Educația constituie cel mai important fenomen al vieții social-spirituale a societății, semnificația ei fiind transmiterea cunoștințelor și a experienței de viață. Formarea omului cultivat este un obiectiv major al educației, care se realizează prin transmiterea și receptarea valorilor, prin formarea atitudinilor și convingerilor de respectare a valorilor. Prin educație are loc deschiderea spre lumea valorilor, iar educația centrată pe valori este ea însăși o valoare [13]. Relația dintre valoare și educație prezintă o deosebită importanță pentru întregul sistem de învățământ, în care cunoașterea și valorizarea valorilor este unul din reperele fundamentale ale umanizării omului și a dezvoltării progresive a potențialului său.

În baza teoriei și a experiențelor studiate [13;16; 31], reperele axiologizării educației se referă la: exigențele de ordin axiologic în trasarea finalităților; abordarea sistemică a valorilor educației; „penetrabilitatea universală” a valorilor în sistemul educațional [35]; delimitarea valorilor educaționale dezirabile [12;13].

Modelul curricular universitar actual este centrat pe sistemul de competențe și răspunde cerințelor actuale ale vieții profesionale și sociale, ale pieței muncii, grație construirii demersurilor și influențelor didactice în perspectiva dobândirii de către studenți a unor *achiziții integrate*, care răspund pragmatic cerințelor sociale. Conceptul *competență* este studiat mult în ultimul deceniu, ca rezultat fiind precizată și definiția sa din diverse perspective (behavioristă, generică, cognitivă etc.), inclusiv grație lansării în actualitatea pedagogică și socioeconomică a necesității de asigurare a funcționalității cunoștințelor. Definirea și precizarea competențelor din învățământul superior este un demers care presupune o cunoaștere foarte bună atât a domeniului de formare profesională, cât și a specificului psihopedagogic al conceptului *competență profesională*.

Examinînd competența profesională, am delimitat caracteristicile acesteia. Competența profesională nu este o formă de algoritm memorizată și practică în mai multe reprize, ci o capacitate de acțiune mult mai flexibilă și adaptabilă la diverse contexte și situații problematice. Acest concept este foarte apropiat de cel de potențial, prin care se subînțelege capacitatea potențială a individului în relație cu o anumită situație problemă de a integra cunoștințe, abilități și atitudini. În opinia noastră, *atitudinii îi revine rolul determinant* [27; p.28], ținîndu-se cont de încărcătura valorică a acestui element. Analizată în ansamblul ei, atitudinea este superioară cunoștințelor, deoarece cuprinde diverse elemente: intelectuale, afective, volitive; este un răspuns la stimulii sociali; este expresia personalității în ansamblu; tendința și impulsul spre acțiune. Ea este o predispoziție a individului, care spre deosebire de *cunoștințe și abilități*, se exprimă printr-o evaluare favorabilă sau nefavorabilă și se concentrează pe evaluare, stări emoționale, cogniție sau dispoziție comportamentală.

Prin fortificarea rolului atitudinilor s-a conturat *suportul valoric al competenței*, acesta fiind necesar pentru constituirea profilului valoric al specialistului în devenire. Acest fapt ne-a permis conceptualizarea competenței profesionale ca și concept integrator: ***competența/competența profesională este un ansamblu integrat de cunoștințe, capacități și***

atitudini, care interacționează și se dezvoltă progresiv prin exercitarea eficientă a unei activități profesionale, dezvoltând-o din perspectiva raționalității axiologice.

Reperetele teoretice ale orientărilor valorice în formarea profesională generează structura Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională. Acesta prezintă particularități *interdisciplinare* după aria de cuprindere și din perspectiva conținutului; *transdisciplinare*, deoarece preocuparea pentru formarea profilului valoric al studentului ține de toate disciplinele din învățământul superior; iar ca și structură este un proiect *integrativ*, care cumulează un demers pedagogic integral, ce se desfășoară la nivel de sistem universitar și care asigură prezența circularității; este un proiect *deschis*, care urmărește realizarea procesului de formare profesională din perspectiva configurării orientărilor valorice la nivelul cerințelor societății actuale și celei viitoare, cerințe aflate în continuă transformare calitativă.

În opinia noastră, punctul de plecare al formării profesionale trebuie să constituie **referențialul valoric profesional (RVP)**, ca sistem structurat de indicatori de bază, căruia se circumscrie procesul de formare profesională. *Referențialul valoric profesional este sistemul de valori pe care se bazează activitatea profesională și care asigură îndeplinirea funcțiilor profesionale.*

Tabelul1. Referențialul valoric profesional (RVP)

Domeniu de formare	Referențial valoric profesional
Științe ale Educației	<i>integritate, responsabilitate, obiectivitate și corectitudine, respect și toleranță, creativitate, diligență, comportament civic, empatie</i>
Științe Economice	<i>integritate, obiectivitate, dezvoltare/creștere profesională, confidențialitate, independență profesională</i>
Drept	<i>independența în luarea deciziilor, integritate judiciară, demnitate și onoare, egalitate, imparțialitate, nediscriminare, secretul profesional, diligență profesională</i>

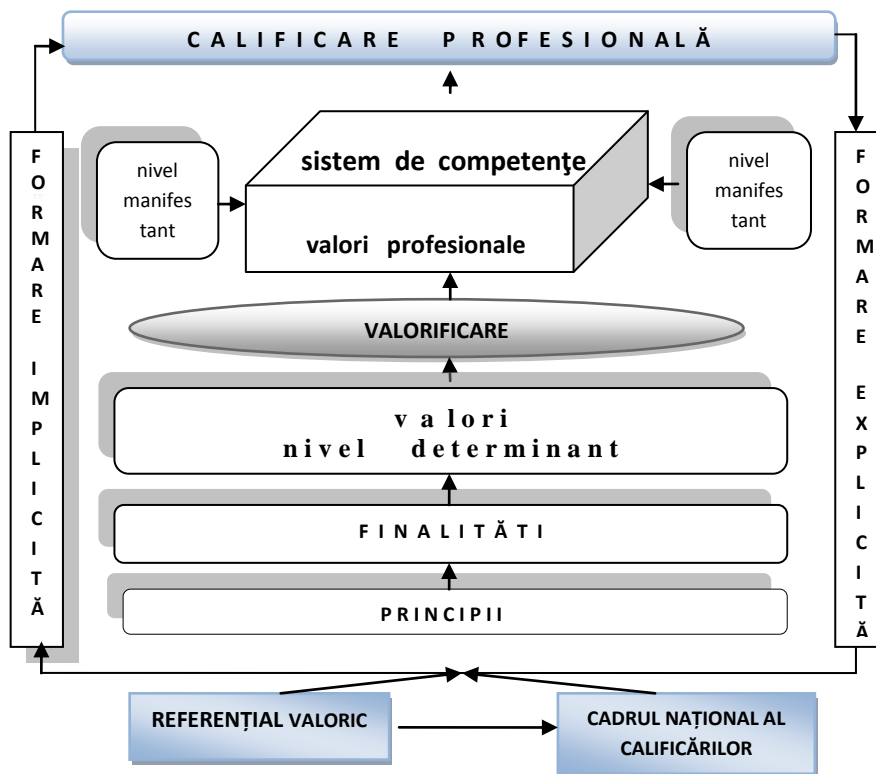
Încercarea noastră de a constitui un referențial valoric profesional al domeniului de activitate profesională s-a bazat pe analiza documentelor normative, care reglementează activitatea specialiștilor în domeniu. De exemplu: *Manualul de standarde internaționale de audit și control de calitate* sau *Ordinul Nr.29 din 01.03.2001 al Ministerului Finanțelor cu privire la aprobarea și punerea în aplicare a Codului privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din Republica Moldova* evidențiază necesitatea deținerii de către specialistul angajat a unui sistem de valori, ce constituie reperul axiologic și garantul executării cu competență a sarcinilor de serviciu. Din cele prezentate, conchidem că piața muncii cere implicit prezența valorilor în comportamentul angajatului, dar concepția de formare profesională nu reflectă această dimensiune comportamentală.

Sîntem conștienți de faptul că, constituirea de către noi a RVP s-a produs ca rezultat al „spicuirii” valorilor din textul/conținutul documentelor, ce reglementează activitatea profesională și nu este un rezultat al conceptualizării RVP, în contextul reglementării procesului de formare profesională și integrare socioprofesională.

Necesitatea construirii referențialului este o cerință indispensabilă procesului formării profesionale. RVP este un element de structură-cheie al cadrului de referință al unui domeniu de formare profesională. Astfel, în accepțiunea cea mai generală, referențialul determină *dimensiunile, componentele, conținuturile unui profil de formare profesională. La nivel praxiologic, RVP va fi reflectat în documentele normative ale activității profesionale, iar la nivel conceptual, trebuie să devină parte integrantă a Cadrului Național al*

Calificărilor din domeniu. Acest raționament constituie punctul de pornire a concepției noastre cu referire la formarea profesională inițială, reflectată în Model (MPOVFP).

Din analiza CNC în diverse domenii, constatăm că sînt scoase în evidență cunoștințele necesare pentru deținerea calificării și este absolut neglijat aspectul valoric al formării profesionale, fapt care intră în contradicție cu însăși definirea calificării, care în concepția actuală a învățămîntului superior este percepută ca un sistem de competențe. Considerăm că Referențialul valoric profesional trebuie să fie încadrat în mai multe elemente de structură a CNC: 1.) *Introducere în domeniul de formare profesională/specialitate;* (1.1) *Descrierea generală a domeniului;* (2) *Titluri (calificări) și ocupații,* (2.1) *Descrierea calificării;* (3) *Finalitățile de studiu și competențe descriptori de nivel pe cicluri.*

Figura 1. Modelul pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională

Curriculumul universitar trebuie să fie concordant cu profilul calificărilor din CNC, iar proiectarea competențelor în programele de studii vizează maximizarea șanselor obținerii calificărilor dorite. Fiecare competență, fiecare tip de rezultat al învățării indică scopuri distincte ale formării, deci are propria arie de definire și de dezvoltare pe parcursul procesului de predare-învățare, deși între cunoștințe, abilități și atitudini ale învățării există o relație de interconștințare.

Menționăm că *valorile* integrează dimensiunea filosofică, sociologică, psihologică și pedagogică a demersului educațional, formînd astfel *nivelul determinant* al procesului de formare profesională.

Componenta *principii* este definită de către noi ca și sistem de norme cu valoare strategică și operațională. Principiile au fost selectate și particularizate conform exigențelor sociale actuale (pedagogice, psihologice, sociologice, filosofice): *principiul orientării umaniste; principiul integralității; principiul integrității mesajului educațional; principiul angajării afective; principiul orientării spre asimilarea culturii și valorilor societății; principiul legăturii formării profesionale cu viața socială și piața muncii.*

Am stabilit că valorizarea mediului universitar este un proces complex, de durată, care se realizează în condițiile acțiunii mai multor factori. Generalizînd, menționăm *demersul implicit* ce se reflectă prin cultura organizațională și capacitatea relațională dintre profesor-student pe de o parte, și *demersul explicit*, care se referă preponderent la prevederile curriculare.

Prin suportul valoric al competențelor profesionale am demonstrat că, *competențele profesionale dezvoltate de mediul universitar, se stabilesc în conștiința studentului, formează o reprezentare cognitivă, afectivă și comportamentală, la care individul poate accede nemijlocit, ca mai apoi să se transforme în valori profesionale, astfel configurînd nivelul manifestant al formării orientărilor valorice în învățămîntul superior.*

În concluzie, menționăm că deplasarea valorilor stipulate în RVP spre sistemul de competențe și valori profesionale necesare calificării profesionale, va fi reușită, dacă se va ține cont de *condițiile interacțiunii componentelor modelului și de factorul uman al gestionării acestor componente.* Astfel, Modelul pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională demonstrează necesitatea depășirii unei viziuni fragmentare și accentuează caracterul de sistem prin toate componentele sale.

Capitolul3. Dimensiuni praxiologice ale orientării valorice în formarea profesională

Modelul (MPOVFP) elaborat în baza reperelor teoretice și experienței didactice, a fost validat experimental în cadrul predării limbii engleze la Universitatea de Stat din Moldova, facultățile Limbi Străine, Drept, Științe Economice.

Experimentul de constatare a avut drept scop identificarea orientărilor valorice a studenților celor trei facultăți. Experimentul pedagogic a reprezentat o cercetare constatativă longitudinală, deoarece am efectuat o măsurare repetată, succesivă a aceluiași grupuri de subiecți de-a lungul unei perioade de trei ani. Astfel, am elaborat un demers operațional, care a permis generarea unor instrumente specifice de investigație: *Chestionarul de identificare a profilului valoric, adaptat după M.Rokeach, Chestionarul de determinare a valorilor profesionale, Chestionarul de selectare a valorilor profesionale.* Scopul cercetării a pornit de la intenția noastră de a înțelege gradul de concordanță între RVP și profilul valoric al studenților anului I de la cele trei facultăți, începînd cu anul 2012.

Astfel, lotul implicat experimental în 2012 a cuprins studenții anului I în componența: 46 subiecți de la facultatea de Limbi și Literaturi Străine, 43 subiecți de la Științe Economice, 32 subiecți de la facultatea de Drept. Chestionarul Rokeach conține patru taxonomii valorice: două taxonomii a câte nouă variabile constituie valori-scop, celelalte două reprezintă valori-instrumente.

Analizînd ierarhizarea valorilor, frecvențele ridicate ale acestora, distribuția variabilelor, am decis asupra posibilității conturării profilului valoric al subiecților celor trei facultăți, prin simpla selectare a cîte trei valori de prioritate înaltă (VPÎ) din fiecare tabel.

Tablel 2. VPI ale subiecților de la facultatea de Drept, etapa de constatare, 2012

Facultate		Valori- scopuri		%	Valori instrumentale		%
Drept	VS 1	1.	Sănătate	15,55	1.	Intelect	15,24
		2.	Succese în carieră	14,22	2.	Logică	14,92
		3.	Situație mat. asig.	12,53	3.	Ambiție	14,38
	VS 2	1.	Dragoste	15,55	4.	Bunăvoință	13,65
		2.	Autonomie	15,33	5.	Politețe	13,33
		3.	Încredere în sine	14,43	6.	Ascultare, tradiție	12,25

Tablel 3. VPI ale subiecților de la facult. Științe Economice, etapa de constatare, 2012

Facultate		Valori- scopuri		%	Valori instrumentale		%
Științe Econ.	V S 1	1.	Sănătate	17,80	1.	Responsabilitate	15,38
		2.	Familie fericită	16,89	2.	Logică	14,58
		3.	Profesie interesantă	13,00	3.	Autocontrol	13,57
	V S 2	4.	Dragoste	15,60	4.	Dreptate, egalitate	12,78
		5.	Înțelepciune	15,22	5.	Ascultare, tradiție	12,70
		6.	Încredere în sine	13,70	6.	Onestitate	12,67

Tablel 4. VPÎ ale subiecților de la Limbi Străine la etapa de constatare, 2012

Facultate		Valori- scopuri		%	Valori instrumentale		%
Limbi Străine	V S 1	1.	Sănătate	18,12	1.	Intelect	15,55
		2.	Familie fericită	17,43	2.	Responsabilitate	15,21
		3.	Profesie interes.	11,97	3.	Ambiție	11,68
	V S 2	4.	Încredere în sine	15,06	4.	Bunăvoință	13,68
		5.	Dragoste	14,54	5.	Dreptate, egalitate	13,21
		6.	Cunoaștere	14,50	6.	Politețe	13,09

Drept reper în convertirea valorilor în orientări valorice a servit Teoria valorilor, autorul căreia este sociologul israelian Sh.Schwartz. Cercetătorul a propus organizarea a zece tipuri de valori în două perechi opuse de categorii de nivel de generalitate înalt. Considerăm că această clasificare a valorilor nu o este exhaustivă, deaceia am extins registrul de valori, care pot fi încadrate în cele patru orientări valorice. Astfel, am reconsiderat și am perfectat orientările valorice cu un șir de valori general – umane.

Tablel 5. Taxonomia orientărilor valorice (adaptat după Sh.Schwartz)

OV	TRANSCENDERE DE SINE - valori	OV	AFIRMARE DE SINE- valori
înțelegere, apreciere, toleranță, protecție pentru binele oamenilor și al naturii	<ul style="list-style-type: none"> • integritate • deschidere • confidențialitate • egalitate, dreptate • dragoste • prietenie • spiritualitate • responsabilitate • loialitate 	statut social, prestigiu, control asupra oamenilor și resurselor, recunoaștere socială, bogăție, autoritate, succes	<ul style="list-style-type: none"> • recunoaștere socială • bogăție, putere socială • autoritate, influență • păstrarea imaginii personale • ambiție • capacitate, logică • cunoaștere • inteligență

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>onestitate</i> • <i>obiectivitate</i> • <i>bunăvoință</i> • <i>spirit de ajutorare</i> • <i>iertare</i> • <i>viață spirituală</i> • <i>frumusețe</i> • <i>empatie</i> • <i>protecția mediului</i> • <i>dedicare, diligență</i> 	personal prin demonstrarea competențelor, plăcere și satisfacție personală	<ul style="list-style-type: none"> • <i>indulgență cu sine</i> • <i>plăcere/satisfacție</i> • <i>bunăstare</i> • <i>succese în carieră</i> • <i>încredere în sine</i> • <i>autonomie</i>
OV	CONSERVATORISM	OV	DESCHIDERE SPRE NOU
respectul, acceptarea tradițiilor pe care cultura națională și religia le furnizează, limitarea impulsurilor care ar putea deranja sau ar duce la încălcarea normelor sociale, armonia și stabilitatea	VALORI	senzații tari, lucruri noi, provocări, libertatea de decizie, de a crea și de a explora	VALORI
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>auto-disciplina</i> • <i>respect pentru tradiții</i> • <i>credință</i> • <i>politețe</i> • <i>obediență</i> • <i>sănătate</i> • <i>siguranță</i> • <i>ordine socială</i> • <i>curățenie</i> • <i>securitate</i> • <i>viață familială fericită</i> 		<ul style="list-style-type: none"> • <i>varietate</i> • <i>senzații tari</i> • <i>libertate</i> • <i>curiozitate</i> • <i>creativitate</i> • <i>respect de sine</i> • <i>alegere a propriilor idealuri</i>

Completarea cu mai multe variabile a acestei grile ne-a permis conturarea *orientărilor valorice* ale subiecților lotului experimental. Plasînd valorile de prioritate înaltă din profilul valoric, pe care l-am obținut anterior conform categoriilor pe care le reprezintă, am constatat că profilul valoric al subiecților de la cele trei facultăți nu diferă semnificativ, fapt demonstrat de frecvențele valorilor generate de participanți. Valorile prioritare ale subiecților sînt alimentate de mediul familial și sociocultural al acestora, ceea ce înseamnă că studenții anului I nu și-au conturat nucleul valorilor socio-profesionale ale profesiei alese.

Taxonomia orientărilor valorice oferă posibilitatea de a percepe configurația și funcționalitatea sistemului de valori al individului, respectiv posibilitatea de a contribui la formarea unor comportamente prin deschiderea spre valorile profesionale, interiorizarea cărora va garanta constituirea fundalului axiologic al referențialului.

Scopul *stagiului experimental de formare* a fost achiziția valorilor referențialului, astfel am tîns să modificăm orientările valorice. Experimentul formativ a fost realizat în grupa experimentală de subiecți, pe un lot de 28 de studenți de la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea de Stat din Moldova, în condiții obișnuite de predare/ învățare/ evaluare universitară conform programului de studii, pe parcursul anilor 2012-2014. Deoarece valorile referențialului sînt de o generalitate mai mare, am elaborat *Registrul valorilor profesionale*, ca și părți componente ale celor trei orientări valorice, pe care se va axa demersul formativ al cercetării și care constituie fundalul axiologic al RV:

Tabelul 6. Registrul valorilor profesionale

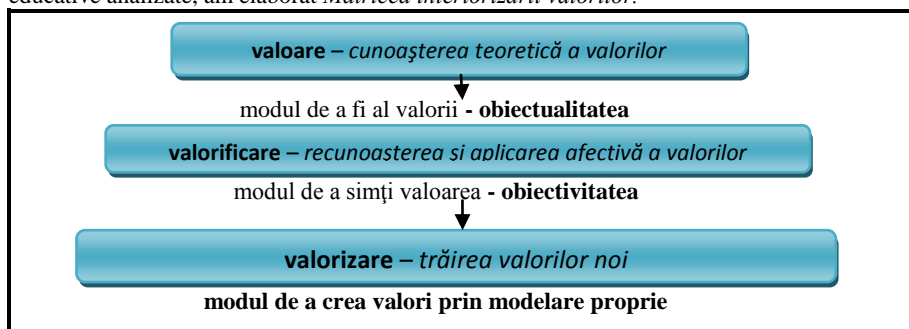
<i>Orientare valorică</i>	VALORI PROFESIONALE
Transcendere de sine	colaborare/cooperare, integritate, empatie, consens, flexibilitate, deschidere, respect, toleranță, receptivitate, altruism, dedicare;

Afirmare de sine	auto-determinare, autonomie, auto-direcționare, auto-evaluare, autenticitate, dezvoltare continuă, reflectivitate, semnificativitate personală, auto-actualizare, autoexigență, perfectibilitate, eficiență;
Deschidere spre nou	spontaneitate, inovație, pluralism, relaționare, integrare, inițiativă, varietate, curiozitate, creativitate, originalitate.

Procesul nemijlocit al interiorizării valorilor este un demers complicat și de durată, efectele căruia sînt mai mult potențiale, fapt care ne-a detreminat să plasăm acest demers pe prim plan în experimentul formativ.

Demersul formativ al cercetării noastre a pornit de la intenția de a înțelege *modalitatea de incorporare a unei valori*. Valorile referențialului sînt de o generalitate mai mare, spre exemplu, valoarea *integritatea* însumează mai multe valori: onestitate, corectitudine, sinceritate etc. De aceea, considerăm că studenții vor ajunge să stăpînească referențialul, doar dacă vor trece prin etapa interiorizării acestor valori. În contextul vizat, este importantă ideea interiorizării valorilor profesionale care nu se regăsesc în profilul valoric al subiecților. Aceste valori profesionale vor constitui suportul pentru însușirea valorilor referențialului.

Utilizînd elaborările cunoscuților specialiști (M.Golu, P.Iluț, C.Cucoș, S.Cristea, I.Neașu, C.Enăchescu, V.Pâslaru, V.Mândăcanu, L.Cuznețov, N.Silistraru etc.) și practicile educative analizate, am elaborat *Matricea interiorizării valorilor*.

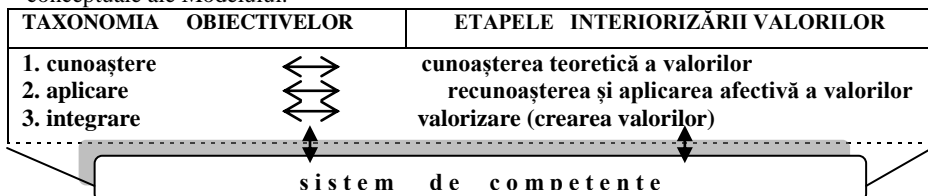
Figura 5. Matricea interiorizării valorilor (MIV)

Cunoașterea teoretică a valorilor a avut drept scop să îi ajute pe subiecți să înțeleagă sensul corect al valorilor necunoscute, să folosească gîndirea logică și instrumentele de investigație, să probeze cu fapte verificabile corectitudinea sau moralitatea problemelor cercetate. Cea de-a doua etapă pune accentul pe *crearea de obișnuințe comportamentale noi* printr-o trăire lăuntrică, o intuire a esenței. *Valorizarea* comportamentului subiectului se produce prin orientarea pro-socială sau pro-culturală și se ghidează de regulile logicii și ale conștiinței.

Parcursul interiorizării valorii trece prin trei etape, a treia fiind cea superioară. În opinia noastră, elementul metodologic principal al matricei este *reflecția*, la care pot fi adaptate metodele și tehnicile didactice. Matricea se integrează logic în procesul de predare-învățare, deoarece corelează cu taxonomia obiectivelor, care indică cele trei niveluri de complexitate a comportamentului. În această ordine de idei, abordarea curriculară a MIV desemnează intenționalitatea activității de instruire și formare a personalității, raportată la manifestarea axiologică a finalităților educației.

Abordarea curriculară, ce constituie reperul conceptual al procesului educațional, acceptat și promovat metodic în cadrul USM, favorizează interiorizarea valorilor conform etapelor stipulate. Cadrele didactice vor reuși să pună accentul pe formarea valorilor, dacă la nivelul proiectării curriculare și la nivelul realizării procesului didactic vor utiliza reperele conceptuale ale Modelului.

Figura 6. Corelarea taxonomiei obiectivelor cu matricea interiorizării valorilor

Activitatea experimentală ne-a demonstrat că, *Matricea interiorizării valorilor* a contribuit la incorporarea valorilor prin elementele metodologice, care s-au raportat la structura matricii, susținute de: reflecții individuale și de grup, discuții, dezbateri, formulare de ipoteze, tehnici de ascultare, problematizare etc.

Traectoria potențială a parcurgerii valorilor dinspre referențial spre a fi interiorizate este condiționată de toate componentele Modelului (MPOVFP), de intersecția dintre factorii obiectivi și subiectivi, de raportul dintre subiect și dezirabilul social, dar și de managementul componentelor participante la valorizare.

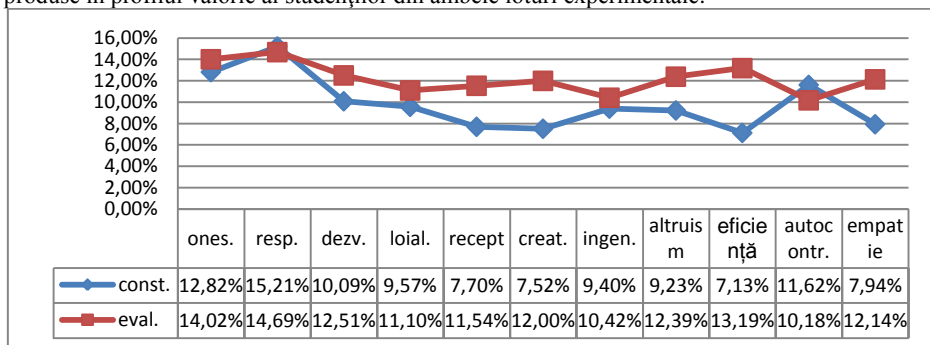
Tabelul 7. Parcursul didactic al interiorizării valorilor referențialului

REFERENȚIAL VALORIC	
selectarea valorilor încadrate în competențele profesionale, pe care intenționăm și reușim să le formăm prin disciplina predată	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>integritate</i> 2. <i>responsabilitate</i>; 3. <i>altruism</i>; 4. <i>empatie</i>; 5. <i>comportament civic</i>.
CURRICULUM-UL DISCIPLINEI	
competențe profesionale	competențe profes. (CNC)
<ol style="list-style-type: none"> 1. evaluarea axiologică (critică, obiectivă, creativă; orală/scrisă) a oricărui tip de text/mesaj textual în limba engleză prin sintetizarea informației și emiterea judecăților de valoare; 2. recunoașterea caracteristicilor paralingvistice ale comunicării prin abilitatea de a înțelege și de a-i face pe ceilalți să înțeleagă diverse mesaje într-o varietate de situații, demonstrând empatie și încredere în relațiile cu ceilalți; 3. organizarea activității de învățare individuală/în grup, folosind cunoștințele despre oportunitățile de (auto) educație și formare prin automotivare, adaptare și flexibilitate; 4. acționarea proactivă și pozitivă la schimbări prin cunoașterea căilor de identificare a celor mai bune șanse de reușită; 5. explorarea diversității și multiculturalității prin aplicarea strategiilor de comunicare lingvistică și culturală, demonstrând respect pentru interculturalitate și multiculturalitate; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>valorificarea resurselor culturale în scopul promovării valorilor autentice ale civilizației moderne</i>; 2. <i>demonstrarea comportamentului etic în context profesional</i>; 3. <i>acționarea în echipă în vederea rezolvării problemelor profesionale</i>; 4. <i>demonstrarea responsabilității pentru calitatea rezultatelor profesionale</i>.

obiective de referință		etapele interiorizării valor.
1.Să identifice tipuri de valori spirituale/materiale ale societății ; 2.Să explice reprezentările proprii despre <i>caritate și voluntariat</i> ; 3. Să diferențieze valorile mesajului textului lecturat;		<i>cunoașterea teoretică a valorilor;</i>
4. Să utilizeze timpurile <i>present tenses</i> pentru a descrie modalitățile personale de administrare a banilor; 5. Să deducă diverse forme de sensibilizare a tinerilor privind gestionarea inteligentă a banilor; 6.Să analizeze beneficiile (competențe, valori) dobândite prin activități de voluntariat, folosind gradele de comparație a adjectivelor ;		<i>recunoașterea și aplicarea afectivă a valorilor;</i>
7. Să elaboreze strategii de soluționare a conflictului de valori sugerat de mesajul textului. 8.Să propună oportunități de participare a tinerilor la rezolvarea problemelor comunității.		<i>crearea valorilor noi</i>
unități de conținut	Why I didn't want to be a millionaire?; It was a holiday, but it changed my life; My life without money [41, p.35]	

Astfel valorile referențiale se transpun în competențele profesionale din CNC și se operaționalizează prin fortificarea rolului *atitudinii*. Deoarece competențele profesionale presupun un comportament complex, în procesul formării acestora se includ nivelurile comportamentale prin utilizarea taxonomiei obiectivelor. Îmbinarea acestora presupune un comportament complex, în esență, formarea unor competențe care stabilesc conexiunea cunoștințelor teoretice, a abilităților tipice unui gen concret de activitate și atitudinilor corespunzătoare. La această etapă, parcursul valorilor referențiale spre a fi interiorizate este asigurat de o dublă perspectivă didactică: 1. *valorificarea conștientă și sistematică a obiectivelor afective*; 2. *corelarea etapelor Matricei (MIV) cu taxonomia obiectivelor, prin aplicarea metodelor procedurale și activităților descrise pentru fiecare etapă*.

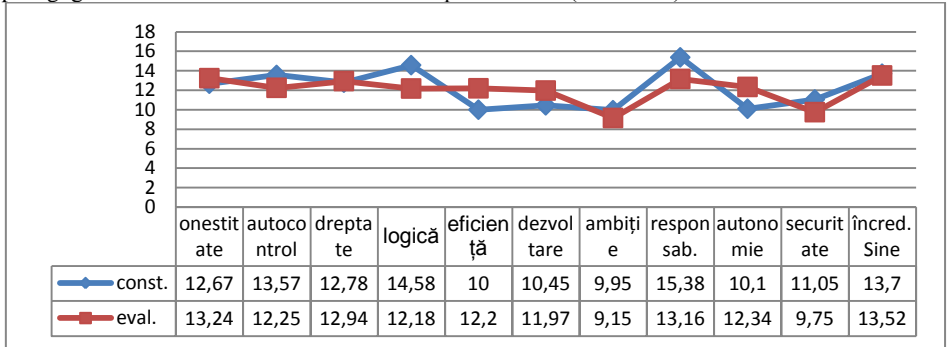
În urma *evaluării demersului investigativ-experimental*, am cercetat schimbările produse în profilul valoric al studenților din ambele loturi experimentale.

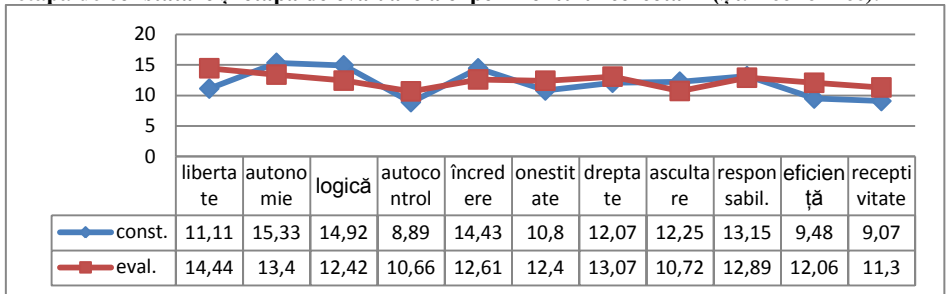
Figura 7. Diferențele dintre ponderea valorilor referențiale din lotul experimental la etapa de constatare și etapa de evaluare a experimentului cercetării

În lotul experimental, doar două valori *responsabilitatea și autocontrolul* au coborât în ierarhii cu mai puțin de un procent, celelalte valori atingând frecvențe mai înalte. Mai mult, o bună parte din aceste variabile au devenit VPÎ, ceea ce dovedește eficacitatea Modelului

pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională (MPOVFP).

Figura 8. Diferențele dintre ponderea valorilor referențialului din lotul de control la etapa de constatare și etapa de evaluare a experimentului cercetării (Șt. Economice).

Figura 9. Diferențele dintre ponderea valorilor referențialului din lotul de control la etapa de constatare și etapa de evaluare a experimentului cercetării (Drept)

Analiza evoluției valorilor referențialului în lotul de control demonstrează interferențele ce s-au produs între frecvențele valorilor pe durata studiilor. Creșterile frecvențelor nu sînt semnificative, mediul academic contribuind la omogenizarea frecvențelor maxime și minime ale valorilor prin formarea implicită. Schimbările produse în orientările valorice la etapa de evaluare se datorează mediului universitar și funcției de valorizare a acestuia.

<i>Transcend. de sine</i> 2012	<i>Afirmarea de sine</i> 2012	<i>Conservatorism</i> 2012	<i>Deschidere spre nou</i> 2012
- egalitate, drept. - dragoste - responsabilitate - bunăvoință	- cunoaștere - profesie interes. - încredere în sine - intelect - ambiție	- politețe - sănătate - familie	- -
2014	2014	2014	2014
- onestitate - empatie - altruism - receptivitate - responsabilitate	- profesie interes. - încredere în sine - dezvoltare	- sănătate - familie fericită	- creație - eficiență

Figura 10. Orientările valorice ale subiecților facultății de L.Străine (lotul experiment.)

Am identificat atât deplasări cantitative, cât și calitative. Subiecții au activat cel mai mult *transcenderea de sine*, prin valorile care corespund domeniului profesional de activitate. Este semnificativă activarea valorilor *creație și eficiență* din orientarea valorică *deschiderea spre nou*, acesta fiind un progres în sensul asimilării de valori autentice prin procesele de formare/socializare în contextul mediului universitar.

<i>Transcend. de sine</i>	<i>Afirmarea de sine</i>	<i>Conservatorism</i>	<i>Deschidere spre nou</i>
2012	2012	2012	2012
- egalitate, dreptate	- logică	- autocontrol	-
- dragoste	- înțelepciune	- ascultare, bunăv.	-
- responsabilitate	- profesie interes.	- sănătate	-
- onestitate	- încredere în sine	- familie fericită	-
2014	2014	2014	2014
- dragoste	- succese în carieră	- sănătate	-
- responsabilitate	- cunoaștere	- familie fericită	-
- onestitate	- încredere în sine	- autocontrol	-
- dreptate	- intelect	- ascultare	-

Fig.11. Orientările valorice ale subiecților Facult. de Științe Econom. (lotul de control)

<i>Transcend.de sine</i>	<i>Afirmarea de sine</i>	<i>Conservatorism</i>	<i>Deschidere spre nou</i>
2012	2012	2012	2012
- dragoste	- situație materială	- sănătate	-
- bunăvoință	- ambiție	- politețe	-
	- logică	- ascultare	-
	- intelect		
	- succese în carieră		
	- autonomie		
	- încredere în sine		
2014	2014	2014	2014
- bunăvoință	- succese în carieră	- sănătate	- libertate
- dreptate	- situație materială	-	-
- responsabilitate	- autonomie	-	-
- onestitate	- încredere în sine	-	-
	- ambiție		
	- logică		

Figura 12. Orientările valorice ale subiecților Facultății de Drept (lotul de control)

Am constatat că profilul valoric al lotului de control nu a cunoscut o evoluție semnificativă. Raportul dintre valorile personale, materiale, sociale și profesionale activate de subiecți este unul de egalitate, fapt care ne demonstrează că structurile valorice și-au păstrat identitatea pe durata studiilor. Orientarea valorică *deschiderea spre nou* a fost activată doar de studenții de la Drept printr-o singură valoare *libertatea*, ceea ce demonstrează că studenții nu sînt pe deplin pregătiți pentru provocările noi, cu care se vor confrunta pe piața muncii.

Analiza frecvențelor valorilor din ambele loturi a arătat, că un șir de valori profesionale au atins frecvențe mai înalte decît la etapa de constatare. Acest fapt confirmă ideea, că *formarea implicită* a produs anumite schimbări în profilul valoric al studenților absolvenți. Schimbările demonstrează creșterea frecvenței a mai multor valori profesionale, autentice, evoluție care se datorează culturii organizaționale și raporturilor ce se produc între

interacțiunea profesor-student.

Menționăm că formarea implicită își atinge potențialitatea maximă doar la nivel de sistem instituțional, deoarece vizează direct aspectul previzibilului, este mai organizată la nivel de proces și sistem, fiind direct influențată de formarea explicită, ceea ce-i conferă un rol important în valorizarea personalității studentului.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată ține de un aspect foarte important, actual și complex, cu impact și tendințe reformatoare asupra constituirii personalității studentului: formarea orientărilor valorice.

Prin stabilirea condițiilor psihopedagogice ale formării orientărilor valorice în învățământul profesional, cercetarea a relevat conceptualizarea orientărilor valorice din perspectiva competenței profesionale, fundamentarea teoretică și praxiologică de formare a orientărilor valorice.

Demersul investigațional ne-a condus spre următoarele *concluzii generale*:

1. Modernitatea și postmodernitatea au atribuit conceptului de valoare multiple semnificații. Acestea sînt percepute drept principii fundamentale, stări subiective/obiective, reflecții și creații individuale, principii ale normativității, principii eterne și absolute, voințe ale subiecților sau relații dintre subiect și obiect. Ceea ce este comun pentru toate abordările cu referire la valoare, conturează ideea că universul axiologic constituie elementul-nucleu al personalității. Fenomenul orientărilor valorice a apărut la intersecția mai multor științe socio-umane, fapt care ne determină să afirmăm despre necesitatea abordării sistemice a orientărilor valorice. Un instrument eficient pentru determinarea orientărilor valorice este *Taxonomia orientărilor valorice*.

2. Valorile au constituit obiectul de studiu al diferitor cercetări începînd cu epoca antică, dar au cunoscut o deschidere odată cu perceperea acestora drept condiție, suport și scop principal al educației. Dimensiunea teleologică a procesului educațional pornește de la un sistem de valori fundamentale, de la care decelează valorile educaționale structurate în finalități. Fiecare epocă s-a orientat spre idealuri și scopuri educaționale diferite, dar perceperea educației ca instrument principal în formarea personalității constituie condiția principală.

3. Procesul Bologna este o concepție de politică educațională cu un accentuat caracter reformator, participativ și cooperativ, pentru care valorile reprezintă entitățile principale în constituirea principiilor promovate de Uniunea Europeană. Reformele generate de Procesul Bologna presupun nu doar schimbări ale formei sau structurii sistemului educațional, ci și promovarea valorilor ca și reper de esență al personalității. Prin delimitarea unor valori necesare domeniului profesional, devine necesară reflectarea acestora în documentele de politică educațională, inclusiv în CNC și în obiectivele curriculare. Acest demers conceptual devine formativ prin fortificarea atitudinilor ca element principal al competenței ce va reuși schimbarea profilului valoric al specialistului în devenire.

Lipsa unui Referențial valoric profesional ca sistem de reper, în baza căruia să se proiecteze și să se realizeze formarea personalității studentului, a demonstrat incoerențele dintre calificările și competențele profesionale din Cadrul Național al Calificărilor și curriculumul universitar.

4. Analiza reflecțiilor filosofice despre valori constituie reperul principal în înțelegerea domeniului moral, a ontologiei umanului și axiologiei ca știință despre valori. Percepute

drept identități obiective, subiective sau transcendente, valorile reprezintă o experiență idealică și practică deosebită a umanității, care stau la baza filosofiei educației.

Prezența conceptului *valoare* și a fenomenului *orientare valorică* este un indicator al modernizării și al progresului social. Ritmul transformărilor sociale trebuie să se bazeze pe moralitate, care constituie fundamentul dezvoltării unei personalități pentru a face față schimbărilor ce se produc.

Ca realități psihologice, valorile constituie elementul principal al conținutului axiologic al personalității. Interiorizarea valorilor depinde atât de caracteristicile de personalitate, cât și de contextul socio-cultural în care are loc socializarea.

5. Perspectiva axiologică a educației este principiul fundamental al acțiunii pedagogice, care funcționează la nivel de sistem și proces, asigurând astfel valorizarea personalității. Cultivarea personalității prin educație se realizează prin transmiterea și receptarea valorilor, proiectate la nivel de sistem și proces educațional.

6. Competența profesională desemnează expresia abilităților unei persoane de a combina în mod autonom cunoștințe, diferite capacități și atitudini, care motivează și energizează performanța. Astfel, atitudinea este elementul principal al competenței, deoarece omul se raportează *atitudinal* la mediul socio-cultural. Dimensiunea integratoare a competenței profesionale se datorează valorilor care constituie suportul axiologic al competenței.

7. Am demonstrat experimental că *Modelul pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională* este aplicabil în contextul instituției de învățământ superior și contribuie la incorporarea valorilor referențialului în orientările valorice ale specialistului în devenire.

Esența Modelului este determinată de principiile și componentele acestuia, care se transpun într-un demers global și integrator, asigurând dimensiunea holistică. Acest demers presupune o viziune globală și sintetică, o cercetare dincolo de aceste elemente orientată spre determinatele sociale ale formării profesionale. Ca și proiect integrativ, Modelul constituie un demers pedagogic integral, ce se desfășoară la nivel de sistem universitar, iar prin asigurarea circularității se susține formarea profilului valoric al studentului.

8. Constituirea *Referențialului valoric profesional* este o cerință indispensabilă a procesului formării profesionale, este un element-cheie de structură al cadrului de referință al unui domeniu de formare profesională, care determină dimensiunile, componentele și conținuturile unui profil de formare profesională. Importanța constituirii este susținută de lipsa unei percepții clare a întreg procesului de formare profesională ca act de valorizare a personalității studentului, atât la nivelul teoriei educației, cât și la nivelul procesului instructiv-educativ.

9. Valorile referențialului sînt valori de o generalitate înaltă. Pentru incorporarea acestor valori, studentul trebuie să cunoască și să însușească un șir de valori profesionale. Acest fapt ne-a determinat să constituim *Registrul valorilor profesionale*, care derivă din orientările valorice *transcenderea de sine*, *afirmarea de sine* și *deschiderea spre nou*. Achiziția valorilor profesionale se produce în baza *Matricei de interiorizare a valorilor*, a cărei structură conceptuală se articulează metodic cu abordarea curriculară, ce servește drept cadru conceptual de realizare a procesului de formare profesională. Incorporarea valorilor referențialului se va produce succesiv, prin acțiuni de predare-învățare consecvente și sistematice.

Prin operaționalizarea obiectivelor de referință și explicitarea la nivel de proces a referențialului prin intermediul etapelor de interiorizare a valorilor, am format competențele profesionale, ceea ce a dus la achiziția valorilor profesionale.

10. Demersul formativ și rezultatele obținute ne-au demonstrat că:

- condițiile psihopedaogice ale orientării valorice în formarea profesională pot fi definite la *nivel conceptual* prin constituirea *Referențialului valoric profesional* și reflectarea acestuia în documentele normative ale activității profesionale și la *nivel operațional* ca rezultat al condiționării reciproce dintre componentele Modelului (MPOVFP);
- încadrarea orientărilor valorice în demersul educațional a contribuit la organizarea unui proces eficient de valorizare a subiecților; fapt confirmat prin reorientarea profilului valoric al studenților spre valorile referențialului, ceea ce a demonstrat eficiența Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională (MPOVFP);
- creșterea frecvenței valorilor profesionale și activarea unor valori ale referențialului în lotul de control ne permite să concluzionăm că, formarea implicită exercită funcții valorizatoare la nivel de sistem și proces al formării profesionale.

Ținând cont de concluziile care s-au conturat, formulăm următoarele recomandări:

Recomandări conceptorilor de politică educațională:

- Referențialul valoric profesional trebuie să constituie punctul de pornire, în baza căruia să se proiecteze procesul de formare a personalității specialistului în devenire;
- Valorile referențialului constituie valori profesionale de o generalitate maximă care trebuie să determine axa formării profesionale, acestea fiind deschise cerințelor de pe piața muncii și schimbărilor din societate;
- Referențialul valoric profesional trebuie să devină un reper conceptual al politicii educaționale și să constituie elementul-cheie de structură al Cadrului Național al Calificărilor, al Curriculumului Național pentru învățământul superior, iar delimitarea valorilor trebuie să fie specificată atât în nota informativă a oricărui plan de studii universitar, cât și a curriculumului la disciplină.

Recomandări pentru echipele manageriale din instituțiile superioare de învățământ:

- Managerii instituțiilor superioare de învățământ să asigure continuitatea valorificării referențialului prin corelarea Curriculumului universitar cu profilul calificării și Cadrul Național al Calificărilor pentru fiecare specialitate;
- Echipele manageriale ale facultăților să promoveze continuitatea aplicării referențialului prin stipularea în curricula la fiecare disciplină;
- Un indicator al calității sînt competențele profesionale generale și specifice expuse în curriculumul universitar disciplinar, care trebuie să reflecte valorile referențialului profesional din domeniul dat;
- O finalitate a cursului *Etica profesională*, disciplină obligatorie pentru toate specialitățile, trebuie să fie orientată spre transformarea valorilor referențialului în dimensiune a personalității a specialistului în devenire.
- Este important ca secțiile de Formare Continuă să organizeze programe de formare continuă pentru managerii facultăților și cadrele didactice, în scopul formării competențelor de proiectare curriculară și realizare a procesului didactic din perspectiva promovării referențialului valoric profesional, ca și reper conceptual al orientării valorice în formarea profesională a studenților.

Recomandări pentru cadrele didactice universitare:

- Implementarea Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională în activitatea de predare-învățare-evaluare, ca oportunitate a

valorificării dimensiunii axiologice a formării profesionale. Aplicarea modelului contribuie la depășirea viziunii fragmentare asupra abordării curriculare și a nivelului declarativ cu privire la importanța atitudinilor în formarea competențelor profesionale.

- Operaționalizarea și specificarea valorilor conținuturilor educaționale la nivelul mesajului pedagogic explicit în cadrul oricărei componente a curriculumului.

BIBLIOGRAFIE

1. Aiftincă M. Valoare și valorizare. Contribuții moderne la filosofia valorilor. București: Editura Academiei Române, 1994. 223p.
2. Boboc A. Filosofia contemporană. Orientări și stiluri de gândire semnificative. București: EDP, 1995. 235p.
3. Bondrea A. Sociologia culturii. Ediția a V-a; București: Editura Fundației România de mâine, 2006. 320p.
4. Cadrul Național al Calificărilor, domeniul Limbi moderne și clasice, Ministerul Educației al RM, ordinul nr.369 din 19.10.2006
5. Cadrul european al calificărilor. Analiza finalităților educaționale. www.educatori.isjbihor.ro/ (vizitat 15.11.2013)
6. Calancea A. Psihologia personalității. Chișinău: Tipografia Centrală, 2006. 271p.
7. Calo T., Păslaru Vl. ș.a. Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare. Academia de Științe a RM, Institutul de Științe ale Educației. Chișinău, 2011. 141p
8. Calo T. O pedagogie a integralității: Teorie și practică. Chișinău: CEP USM, 2007. 171p.
9. Callo T. Pedagogia practică a atitudinilor. Chișinău: Litera, 2014. 240p.
10. Cristea S. Dicționar de pedagogie. Chișinău: Litera, 2000. 398p.
11. Cucuș C. Pedagogie și axiologie. București: EDP, 1995. 160 p.
12. Cucuș C. Pedagogie. Iași: Polirom, 2006. 464 p.
13. Cucuș C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale. Iași: Polirom, 2000.
14. Culda L. Omul, valorile și axiologia. București: Ed. Științ. și Encicloped., 1982. 247 p.
15. Cuznețov L. Educație prin optim axiologic. Teorie și practică. Chișinău: Tipografia U.P.S. „I. Creangă”, 2010. 159 p.
16. Cuznețov L. Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional. Chișinău: Tipografia U.P.S. „I. Creangă”, 2002. 125 p.
17. Dandara O. Sugestii de realizare a conexiunii dintre formarea profesională inițială și cea continuă. În: Studentul – viitor profesor față în față cu școala. Chișinău: Centrul Educ. „Pro Didactica”, 2003. p. 26-30.
18. Declarația de la Bologna, <http://www.nvao.net/> (vizitat 16.11.2014)
19. Delors I. Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în sec. XXI. Iași: Polirom, 2000. p.68-75
20. Dewey J. Trei scrieri de educație. București: EDP, 1977. 286p.
21. Gîncu I. Dimensiunea valorică a competenței profesionale, în revista „Didactica-Pro”, nr.1, Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2014, p. 19-24
22. Gîncu I. Considerente privind dimensiunea subiectivistă a valorilor, Studia Universitatis, USM, secția Științe ale Educației, nr.5, 2013;
23. Gîncu I. Abordarea comunicativă a limbii străine în formarea profesională, în revista „Didactica-Pro”, nr.4, Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2014. p. 16-20

24. Gîncu I. Researching values: instruments and inventories, în *Studia Universitatis, Științe Umanistice*, USM, 2012
25. Gîncu I. Valorile în contextul filosofiei Școlii de la Baden, în *Studia Universitatis, Științe Umanistice*, USM, 2014
26. Gîncu I. Rolul autonomismului valorilor pentru sensul uman, în *Studia Universitatis, Științe ale Educației*, USM, 2012
27. Guțu VI., Muraru E., Dandara O., Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățământul universitar. Ghid metodologic. Chișinău: CEP USM, 2003. 87p.
28. Guțu VI. Pedagogie. Chișinău: CEP USM, 2013. 508p.
29. Jankélévitch V. Curs de filosofie morală. Iași: Polirom, 2011, 235p.
30. Hadîrcă M. Educația și criza de valori. În: *Rev. Didactica Pro*, nr.3 (61). Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2010
31. Iluț P. Valori, atitudini și comportamente sociale. Iași: Polirom, 2004. 256p.
32. Iluț P. Psihologie socială și psihosociologie. Iași: Polirom, 2009. 627p.
33. Mândăcanu V. Etica pedagogică. Chișinău: Liceum, 2001. 244p.
34. Mândăcanu V. Profesorul- maestru: Monografie despre învățământul pedagogic universitar. Chișinău: Pontos, 2009. 628p.
35. Pâslaru V. Valoare și educație axiologică, în *Revista „Didactica Pro”* nr.1(35), Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, p.8. 2006
36. Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, IȘE, 2011. 181p.
37. Zlate M. Fundamentele psihologiei. Iași: Polirom, 2009. 334p.
38. Education and training in the development of modern corporations, Tokyo, 1993. 243p.
39. European Qualifications Framework <http://ec.europa.eu/> (vizitat 24.17.2014)
40. Hofstede, Geert. 2002. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context, published in Online Readings in Psychology and Culture, <http://www.ac.wvu.edu/~culture/hofstede.htm>. (vizitat 28.06.2013)
41. Oxenden C. New English File. Intermediate Student's Book. Oxford University Press, 1997, 178p.
42. Kohlberg L. Essays in moral development. The psychology of moral development, vol. 2, New York: Harperr and Row, 1984.
43. Rokeach M. The Nature of Human Values. New-York, 1973.
44. Schwartz H. Shalom Basic Human Values: An Overview, <http://segr.did2.fmag.unict.it/~8...Schwartzpaper.pdf>. (vizitat 17.11.2014)

ADNOTARE

Gîncu Irina, *Orientările valorice în formarea profesională, teză de doctor în pedagogie, Chișinău, 2015.*

Structura tezei: Teza este structurată în introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (253 surse) și 10 anexe. Teza are 155 pagini text de bază, 24 figuri, 23 tabele. Rezultatele cercetării sînt reflectate în 12 publicații științifice și prin participarea la 8 conferințe științifice naționale și internaționale.

Cuvînte-cheie: referențial valoric profesional, orientare valorică, formare profesională, competență profesională, model pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională, concepția formării profesionale, valori profesionale.

Domeniul de studiu: pedagogia universitară

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică și praxiologică a Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională.

Obiectivele cercetării: analiza abordărilor teoretico-conceptuale ale valorilor și ale orientărilor valorice din diverse perspective; definirea conceptelor: referențial valoric profesional, orientare valorică; elaborarea taxonomiei orientărilor valorice; analiza dimensiunii valorice în context contextual și praxiologic de formare a competențelor profesionale; elaborarea *Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională* (MPOVFP); validarea experimentală a Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională;

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării realizate rezidă în elaborarea și validarea *Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională* a specialiștilor în devenire; fundamentarea epistemologică transdisciplinară a valorilor; descrierea și reconceptualizarea orientărilor valorice din perspectiva formării profesionale, fapt care a permis elaborarea *Referențialului valoric profesional, Taxonomiei orientărilor valorice, Registrului valorilor profesionale și crearea Matricei de interiorizare a valorilor*.

Problema științifică soluționată rezidă în fundamentarea teoretică și validarea experimentală a Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională (MPOVFP), contribuind astfel la consolidarea reperului axiologic al concepției formării profesionale și demonstrarea modalității de realizare a demersului educațional prin valorificarea dimensiunii axiologice/valorice.

Semnificația teoretică a cercetării constă în fundamentarea psihopedagogică a orientării valorice în formarea profesională a specialiștilor în devenire din instituțiile de învățămînt superior, susținută de: definirea conceptelor *orientare valorică, referențial valoric profesional*; abordarea valorii și orientării valorice ca dimensiuni ale procesului educațional din perspectiva filosofică, sociologică, psihologică și pedagogică; stabilirea fundamentelor teoretice ale dimensiunii axiologice în formarea profesională, reflectate în referențialul valoric profesional; fundamentarea teoretică a *Modelului pedagogic al orientărilor valorice în formarea profesională*.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în implementarea modelului procedural de interiorizare a valorilor profesionale, corelat cu concepția curriculară a formării profesionale. Conturarea, în baza modelului elaborat, a traseului educațional de formare a competențelor profesionale pune accent pe dimensiunea valorică a comportamentului profesional: demonstrarea importanței și posibilității conexiunii funcționale dintre referențialul valoric profesional stabilit de piața muncii și procedura de formare a orientărilor valorice, prin interiorizarea valorilor profesionale în context educațional.

ANNOTATION

Gîncu Irina, *Value orientations in professional training,*
PhD thesis in pedagogy, Chişinău, 2015

Structure of the thesis. The thesis is divided into introduction, three chapters, general conclusions, recommendations, bibliography (253 sources), 10 appendices. The thesis has 155 pages of basic text, 24 figures, 23 charts. The research results are reflected in 12 publications in scientific journals and publications and in 8 national and international conferences.

Keywords: referential of professional values, value orientation, professional training, professional competence, pedagogic model of value orientations in professional training, professional training conception, professional values.

Field of study: university education

Purpose of research: theoretical and praxiological demonstration of the Pedagogical model of value orientations in professional training (PMVOPT)

Research Objectives: different-perspective analysis of the theoretical and conceptual approaches of values and value orientations; conceptualizing of the terms: referential of professional values, value orientation; analysis of the value dimension in the contextual and praxiological context of professional competences formation; designing the Pedagogical model of value orientations in professional training (PMVOPT); experimental validation of the Pedagogical model (PMVOPT) in the context of university education.

Scientific novelty of the research consists in: designing and validating the Pedagogical model of value orientations in professional training (PMVOPT) of future professionals; epistemologic transdisciplinary analysis of values; describing and reconceptualizing value orientations from the professional training's perspective which helped create the *Referential of professional values, Taxonomy of value orientations, Register of professional values* and *Matrix of value internalization*.

The scientific problem which was solved by the research lies in theoretical demonstration and experimental validation of the Pedagogical model of value orientations in professional training (PMVOPT), thus contributing to the strengthening of axiological dimension of professional training conception and to the demonstration of the way the axiological dimension can be implemented in the educational process.

Theoretical significance of the research consists in psychopedagogical analysis of the university students' value orientation, which are held by: defining the terms orientation value, reference system of professional values; approaching values and value orientation as dimensions of the educational process from the philosophical, sociological, psychological and pedagogical perspectives; determining the theoretical basis of axiological dimension of professional training reflected in the Referential of professional values; theoretical demonstration of Pedagogical model of value orientations in professional training.

Practical significance of the research lies in the use of strategies for internalizing professional values in correlation with the curricular conception of professional training. The outlining of the educational way of teaching professional competences emphasizes the axiological dimension of professional behavior: demonstration of the importance and possibilities of functional connection between the Referential of professional values established by labor market and the way of forming value orientations through professional values internalization in the educational context.

АННОТАЦИЯ

диссертации на соискание учёной степени доктора педагогических наук на тему:
«*Ценностные ориентации в профессиональном образовании*», автор Гынку Ирина,
Кишинэу, 2015 .

Структура диссертации: диссертация состоит из введения, трех глав, заключения и рекомендаций, библиографии (253 источника) и 10 приложений. Диссертация включает в себя 155 страниц основного текста, 24 рисунка и 23 таблицы. Результаты исследования отражены в 12 научных публикациях и участии в национальных и международных научных конференциях.

Ключевые слова: аксиологический референциал профессиональных ценностей, ценностная ориентация, профессиональное образование, профессиональная компетенция, педагогическая модель формирования ценностных ориентаций в процессе обучения, концепция профессионального образования, профессиональные ценности.

Область исследования: педагогика высшего образования

Целью исследования является теоретическое и практическое обоснование педагогической модели формирования ценностных ориентаций в процессе обучения.

Задачи исследования: теоретический и концептуальный анализ ценностей и ценностных ориентаций с разных точек зрения; определение понятий: аксиологический референциал профессиональных ценностей, ценностные ориентации; контекстуальный анализ ценностных аспектов в процессе формирования профессиональной компетенции; разработка педагогической модели формирования ценностных ориентаций в процессе обучения; экспериментальное обоснование педагогической модели формирования ценностных ориентаций в процессе обучения.

Научная новизна и оригинальность исследования состоит в разработке и экспериментальном обосновании педагогической модели формирования ценностных ориентаций в процессе обучения будущих специалистов; трансдисциплинарное эпистемологическое обоснование ценностей; описание и реконцептуализация ценностных ориентаций с точки зрения профессионального обучения, что послужило основанием для создания аксиологического референциала профессиональных ценностей, таксономии профессиональных ценностей, перечня профессиональных ценностей, матрицы интернализации ценностей. **Результат исследуемой проблемы** состоит в теоретическом и экспериментальном обосновании ценностных ориентаций в процессе обучения, создании педагогической модели ценностных ориентаций, способствующей укреплению аксиологической основы профессионального образования и определению способов реализации аксиологического аспекта образовательного процесса.

Теоретическая значимость исследования: психопедагогическое обоснование ценностной ориентации в подготовке будущих специалистов в высших учебных заведениях посредством определения понятий: ценностная ориентация, аксиологический референциал профессиональных ценностей; анализа ценностей и ценностных ориентаций как части образовательного процесса с философской, социологической, психологической и педагогической точек зрения; выявления теоретических основ ценностного аспекта в профессиональном обучении, отраженных в аксиологическом референциале профессиональных ценностей; теоретического обоснования педагогической модели формирования ценностных ориентаций в процессе обучения в высших учебных заведениях.

Практическая значимость исследования заключается в разработке и применении модели для определения профессиональных ценностей, связанных с концепцией учебной программы профессионального образования, и способов достижения профессиональных компетенций. Аксиологический аспект профессионального поведения предполагает обоснование важности и возможности функциональной связи между аксиологическим референциалом профессиональных ценностей, установленном на рынке труда, и способами формирования ценностных ориентаций в образовательном процессе.

GÎNCU IRINA

ORIENTĂRILE VALORICE ÎN FORMAREA PROFESIONALĂ

Specialitatea 533.01 – Pedagogie universitară

Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie

Aprobat spre tipar: 16.07.2015

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tirajul: 50 ex.

Coli de tipar: 2.0

Comanda nr. 619

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2014